ΑΦΙΕΡΩΜΑ στον ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ

"ΤΟ ΑΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΤΟ"

13ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης

Σχολικό έτος 2021-22

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Συνεργάστηκαν :

Μαθητές/Μαθήτριες

- Γιορανίδης Αθανάσιος
- Ηλιάδης Γεώργιος
- Καϊμασίδου Δήμητρα
- Καραγιάννης Χρήστος
- Κοντογιάννης Νικόλαος
- Κυριαζίδου Μαρία
- Μωυτσίδου Αγγελική
- Μωυτσίδου Μαρία
- Νικολαΐδου Μαρία
- Παναγιώτου Λουκία
- Παπαδόπουλος Δημήτριος
- Σαντίκου Εμέλεια
- Σαπουντζάκη Χαραλαμπία
- Τσιμούρης Απόστολος
- Χορτικίδης Χρήστος

`

Εκπαιδευτικοί

- Μανδάλτσης Ιωάννης
- Μυρίδου Ελισάβετ
- Παπαδοπούλου Άρτεμις
- Παπαϊωάννου Βικτωρία
- Σπάχου Ελένη

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Συντακτικό σημείωμα

Αγαπητοί αναγνώστες/αγαπητές αναγνώστριες,

Αυτήν τη χρονιά, με αφορμή τα εκατό χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή, πέρα από τα κανονικά μας τεύχη αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε μια ειδική έκδοση αφιερωμένη στο ιστορικό αυτό γεγονός. Στην πορεία αποφασίσαμε να λάβουμε μέρος στον διαγωνισμό και έτσι εστιάσαμε το ενδιαφέρον μας στην περιοχή του Πόντου και τον ποντιακό ελληνισμό. Μετά από εβδομάδες δουλειάς, γραψίματος και διορθώσεων, σας παρουσιάζουμε με ιδιαίτερη τιμή και χαρά αυτό το επετειακό τεύχος.

Ο κύριος σκοπός της έκδοσης είναι να σας πληροφορήσει για τον πολιτισμό αυτής της μερίδας του ελληνικού λαού και την οδύσσειά του στον αγώνα της επιβίωσης.

από τον Χρήστο Καραγιάννη και τη Μαρία Μωυτσίδου

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΟΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΜΟΥ

από τον παππού του

Καϊμασίδης Λάζαρος λέγεται ο παππούς μου. Είναι γεννημένος το 1942 στις 7/8. Κατάγεται από ένα χωρίο στον Εύξεινο Πόντο, το Τσαράχ. Ο ίδιος βέβαια μεγάλωσε στον Ακρίτα του νομού Κιλκίς. Μιλάει ποντιακά, ελληνικά και γερμανικά. Ο πατέρας του ονομάζεται Θεοδόσιος και η μητέρα του Μαρία. Έχει και τρία μεγαλύτερα αδέλφια: τον Νικόλαο, τον Θεόδωρο και τη Σουμέλα (Κούλα).Η γυναίκα του λέγεται Δημητρούλα και έχουν τρεις γιους: τον Θεοδόση, τον Νικόλαο και τον Σωκράτη. Σήμερα είναι ένας ευτυχισμένος παππούς με πέντε εγγόνια.

Την Κυριακή ζήτησα από τον παππού μου να μοιραστεί μαζί μου τις θλιβερές αλλά και σημαντικές στιγμές της ζωής του. Στην αρχή, του ήταν δύσκολο και ήταν αρκετά διστακτικός, παρόλα αυτά, προκειμένου να μην μου χαλάσει χατίρι, τις επανέφερε στη μνήμη του.

«Θυμάμαι ότι ο παππούς μου καθόταν σε μια 'πέτρα', όταν είχαμε ελεύθερο χρόνο, και μου διηγούνταν τη ζωή του στον Πόντο. Πώς λέμε σήμερα παιδικά παραμύθια στα μωρά πριν πάνε για ύπνο, κάτι παρόμοιο. Τα θυμάμαι και συγκινούμαι. Ακόμα υπάρχει αυτή η πέτρα, την κράτησα για να τον θυμάμαι.

Τότε η οικογένεια ήταν πατριαρχική, κουμάντο έκανε ο παππούς. Τα παιδιά τα πάντρευαν από μικρή ηλικία. Τα αγόρια δεν έφευγαν από το σπίτι μετά τον γάμο. Αντίθετα τα κορίτσια πήγαιναν στο σπίτι του γαμπρού. Τα αγόρια εκείνη την εποχή ήταν πιο χρήσιμα. Ορισμένα παιδιά, αφού τελείωναν το σχολείο, έφευγαν από τον Πόντο και πήγαιναν για δουλειά στη Ρωσία. Όμως τα χρήματα που έβγαζαν τα έστελναν πίσω στον παππού, αυτός τα έκανε κουμάντο. Αυτοί κρατούσαν όσα χρειάζονταν για τα έξοδά τους.

Οι άνδρες έκαναν τις αγροτικές δουλειές, κυνηγούσαν, φρόντιζαν τα ζώα. Από την άλλη πλευρά, οι γυναίκες ασχολούνταν με την ανατροφή των παιδιών, τα οικιακά, έπλεκαν μάλλινα ρούχα για τον χειμώνα και στον αργαλειό φτιάχνανε κιλίμια, για να κρατούν το πάτωμα των σπιτιών τους ζεστό. Όταν ήταν η ώρα του φαγητού, έτρωγαν πρώτα οι άνδρες, με τις γυναίκες τους δίπλα προσοχή. Αφού τελείωναν, τότε κάθονταν οι γυναίκες. Ακόμη όταν ένας άνδρας (γιος, πατέρας, αδελφός, φίλος) ερχόταν στο σπίτι, μια γυναίκα έπρεπε να του πλύνει τα πόδια.

Το καλοκαίρι έκαναν τις αγροτικές δουλειές, μάζευαν τα χόρτα, θέριζαν τα χωράφια, είχαν τα τσαΐρια (χόρτα ξερά) για να μπορούν να ταΐζουν, κατά τη διάρκεια του χειμώνα, τα πολλά ζώα που είχαν. Κάνανε μπαξέδες, τουρσιά, λαζούδε (καλαμπόκι), σιτάρι. Τον χειμώνα έκανε πολύ κρύο, διότι δεν ήταν παραθαλάσσιο το χωρίο των γονιών μου. Το χωρίο το λέγανε Τσαράχ και ήταν σαν οικισμός. Δεν ήταν και μεγάλο χωρίο. Τον χειμώνα έξι μήνες συνήθως

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

είχε χιόνια και κρύο. Τα κατσίκια, τα πρόβατα και γενικά το κρέας ήταν σε αφθονία, γιατί ήμασταν κτηνοτρόφοι. Αγόραζαν από έξω τη ζάχαρη, το λάδι, ό,τι δηλαδή δεν μπορούσαν να φτιάξουν μόνοι τους. Όλα τα υπόλοιπα τα είχαν στο σπίτι μέσα. Με αλεύρι κάνανε γιοχάνες, μακαρίνα (ποντιακά ζυμαρικά). Κάνανε μεγάλα ψωμιά μια φορά την εβδομάδα και με ό,τι ψωμί περίσσευε έφτιαχναν το τσουμούρ. Έπαιρναν το ψωμί και το έκαναν μπουκίτσες, το έβαζαν σε ένα τηγάνι με βούτυρο, αυτό τηγανιζόταν και βάζαμε ζάχαρη. Τα γαλακτοκομικά ήταν η κύρια τροφή μας όσον αφορά το πρωινό και το μεσημεριανό.

Από εξορία σε εξορία χάσανε τα σπίτια τους. Έτσι πήραν τα λίγα υπάρχοντά τους και αποφάσισαν να φύγουν. Οι μισοί στη διαδρομή πέθαναν από τις κακουχίες. Όταν ένα παιδί πέθαινε, το παρατούσανε. Το ίδιο και με τις γυναίκες. Τα καράβια μας μπήκαν στην Ελλάδα. Οι δικοί μας πήγαν πρώτα στην Κέρκυρα, αλλά επειδή είχαν συνηθίσει αλλιώς και δεν τους βόλευε το κλίμα, έφυγαν. Τελικά αποφάσισαν να εγκατασταθούν σε ένα χωρίο στο Κιλκίς που λεγόταν Ακρίτας. Το χωρίο αυτό ήταν ορεινή περιοχή, με δέντρα, είχε φρέσκο νερό πηγής, πουρνάρια και τους θύμιζε την πατρίδα τους! Τα σπίτια ήταν με 60 πόντους ντουβάρι με κερπίτσια (τούβλα χωμάτινα)- με αυτά κτίζανε τα σπίτια με μαλέζ (λάσπη) και χώμα. Στο μεγάλο δωμάτιο του σπιτιού έμεναν ο πατέρας με τα αδέλφια, κορίτσια και αγόρια.

Όταν σκοτώθηκαν οι γονείς μου, ήμουν 7 ετών, δηλαδή γύρω στο 1948. Δολοφονία ήταν! Πήγαιναν στο χωράφι με την καρότσα να θερίσουν, μπροστά ήταν ο πατέρας μου και πίσω η μητέρα μου. Με τα πόδια σιγά-σιγά πλησίαζαν και κάποιες ξαδέλφες μου για βοήθεια. Μέσα στα δεμάτια είχε νάρκη, η οποία σκότωσε και τους δύο γονείς μου. Ήταν βαθιά θρησκευόμενοι και γι΄αυτό τους σκότωσαν. Όπως και τον παπά της εκκλησίας τον κρέμασαν. Μετά από αυτό προστάτης των τεσσάρων παιδιών έγινε ο παππούς. Τον μεγάλο τον γιο τον πάντρεψαν για να υπάρχει μια γυναίκα

στο σπίτι, ο δεύτερος μεγαλύτερος δούλευε, την αδελφή την έδωσαν σε μια οικογένεια για να τη μεγαλώσουν και εμένα (τον πιο μικρό) με έστειλαν στο ορφανοτροφείο. Όσο ήμουν στο ορφανοτροφείο με επισκέπτονταν όλοι τους, δεν με εγκατέλειψαν, μέχρι που μια μέρα με επισκέφτηκε και ο νονός μου! Ήμουν από τους άριστους μαθητές. Με διάλεξαν με άλλα δυο παιδιά για να πάμε στην Αθήνα να δώσουμε εξετάσεις για να μπούμε στη Σχολή Πολεμικού Ναυτικού. Τα παιδιά ήταν πολλά και όλα είχαν γονείς δικηγόρους, πρωθυπουργούς, γιατρούς, βουλευτές, ενώ εμείς δεν είχαμε. Πιστεύαμε ότι δεν θα μας αδικήσουν λόγω αυτού. Αλλά όντως μας αδίκησαν.»

Από τη Δήμητρα Καϊμασίδου

Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΝΤΙΑΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΗΣ

Η ποντιακή διάλεκτος, στα ποντιακά "ποντιακόν λαλίαν", είναι μια ποικιλία της ελληνικής γλώσσας, που παραδοσιακά ομιλείται στην ιστορική περιοχή του Πόντου. Ο Πόντος περιλαμβάνει μέρη της Μαύρης Θάλασσας περίπου από τη Σινώπη μέχρι το Αρτβίν και το Μπατούμι. Άλλωστε η λέξη "Πόντος" σημαίνει θάλασσα. Οι Έλληνες υπήρχαν στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας από την εποχή κιόλας του αποικισμού και έτσι η ιστορική τοπική διάλεκτος έχει ιωνικές ρίζες. Πλέον κινδυνεύει με εξαφάνιση λόγω της γενοκτονίας και διασποράς των Ποντίων, καθώς και της έλλειψης γενικού ενδιαφέροντος.

Σύμφωνα με τη μεταφράστρια Ανατολή Καρυπίδου, μοιάζουν αρκετά με τα κρητικά. Υπάρχουν επίσης πολλές ομοιότητες με την κοινή ελληνική κι αν κάτσεις να σκεφτείς τις λέξεις, θυμίζουν αρκετές φορές τα αρχαία Ελληνικά που μαθαίνουμε στο σχολείο. Παρ' όλα αυτά, ένας π.χ. Αθηναίος θα δυσκολευτεί στην επικοινωνία με έναν αποκλειστικά ποντιόφωνο. Οι διαφορές υπάρχουν στην προφορά, στη σύνταξη, στη γραμματική, και το λεξιλόγιο. Κάποιες φορές μπορεί να περιορίζονται, για παράδειγμα, στον τονισμό, σε ένα γράμμα και στην κατάληξη, ενώ κάποιες άλλες φορές η λέξη φαίνεται να αλλάζει ριζικά.

Λόγω κάποιων διαφορών δεν συμφωνούν όλοι πως η ποντιακή είναι διάλεκτος της ελληνικής και όχι ξεχωριστή γλώσσα της ίδιας γλωσσικής οικογένειας. Η ποντιακή πρόκειται ουσιαστικά για μια διαφορετική εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής από αυτήν που έχουμε συνηθίσει στην Ελλάδα, τα γνωστά ελληνικά. Αναπτύχθηκε προφορικά από τους Έλληνες αποίκους στον Εύξεινο Πόντο (Μαύρη Θάλασσα) Όπως και πολλές γλώσσες παγκοσμίως, έχει τα δικά της τοπικά ιδιώματα, όπως τα ρωμαίικα – τα οποία ομιλούνται σε μεγάλο βαθμό σε μία ευρεία περιοχή

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

περίπου νότια της Σάντας και λόγω κάποιων ιδιοτήτων τους έχουν προωθηθεί ιδιαίτερα από την καθηγήτρια του Cambridge Ιωάννα Σιταρίδου-,της Ματσούκας, της Οινόης, της Σινώπης και άλλα. Ομιλητές σήμερα συγκεντρώνονται στα μέρη διασποράς των Ποντίων, όπως η πρώην Σοβιετική Ένωση, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ελλάδα. Ποντιακοί πληθυσμοί στην Ελλάδα υπάρχουν μεταξύ άλλων σε περιοχές του Κιλκίς, της Νάουσας, της Βέροιας και της Θεσσαλονίκης.

Στην αρχή οι Πόντιοι πρόσφυγες ήρθαν αντιμέτωποι με μια ρατσιστική στάση των Ελλήνων και η γλώσσα και η κουλτούρα τους αντιμετωπίστηκαν με απαξίωση. Αυτός ο ρατσισμός οφειλόταν στον φόβο πως όλος αυτός ο πληθυσμός, για να καλύψει τις ανάγκες του, θα εξαντλούσε τα αγαθά της ελληνικής γης και θα τους αποσπούσε θέσεις εργασίας. Όπως λέει και το γνωστό τραγούδι, "στα ξένα ήταν Έλληνες και στην Ελλάδα ξένοι". Με αυτήν την μισαλλοδοξία συνδέονται τα ανέκδοτα με Πόντιους, συνήθως με τον Γιωρίκα και τον Κωστίκα, καθώς και ο όρος "ρωσοπόντιοι", ο οποίος χρησιμοποιείται δυστυχώς και σήμερα για να υβρίσουμε κάποιον. Ευτυχώς με την πάροδο του χρόνου ο κόσμος ανέπτυξε πιο ανοικτές νοοτροπίες, οι Πόντιοι εντάχθηκαν στο κοινωνικό σύνολο της Ελλάδας αλλά και σε χώρες του εξωτερικού - κάποιες εκ των οποίων ήδη είχαν συνηθίσει να έχουν αρκετούς μετανάστες - και οι επιστήμες προόδευσαν. Αυτοί οι παράγοντες συντέλεσαν στην αναγνώριση της αξίας της ποντιακής λαλιάς και κουλτούρας.

Η ποντιακή δεν έχει κάποια επίσημη γραφή κι έτσι χρησιμοποιείται το ελληνικό αλφάβητο με διάφορες τροποποιήσεις για να αποδώσει κάποιους ήχους, όπως διπλά γράμματα, π.χ. σσ για παχύ "ς", ή κάποια άλλα σύμβολα, π.χ. α‿ε.

Ξεχωριστό χαρακτηριστικό είναι τα ποντιακά ονόματα και επίθετα Οι Πόντιοι χρησιμοποιούν κάποια ονόματα συνηθισμένα στην Ελλάδα, ενίοτε με μικρές παραλλαγές, ή κάποια πιο πρωτότυπα. Παραδείγματα ποντιακών ονομάτων:Βαγγέλτς, Γιάννες, Ασημένια, Δέσποινα, Κερεκή (Κυριακή), Χάμπον (Χαράλαμπος), Γαβριήλτς, Τρυγόνα, Παρέσσα, Συμέλα (από την Παναγία στου "Μελά" τον λόφο). Δημοφιλής είναι η κατάληξη -ίκας που χρησιμοποιείται π.χ. στους κλασικούς ήρωες των ποντιακών ανεκδότων Γιωρίκα και Κωστίκα.

Τα επίθετα έχουν συχνά την κατάληξη -ίδης και κάποιες φορές -ιάδης. Η προσθήκη συνηθίστηκε στα μέσα του 18ου αιώνα με την καταλογογράφηση μαθητών σε ελληνόφωνα σχολεία. Τα επίθετα αυτά έχουν διάφορες προελεύσεις. Υπάρχουν: πατρωνυμικά, όπως Γαβριηλίδης, Καρασαββίδης, Γεωργιάδης, μητρωνυμικά, όπως Ελενίδης, επαγγελματικά, όπως Καλτσίδης, που

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

σχετίζονται με την καταγωγή, όπως Ματσουκίδης, και αυτά που σχετίζονται με ένα παρατσούκλι/ένα χαρακτηριστικό, όπως Καμπουρίδης.

Η ποντιακή μού φάνηκε ενδιαφέρουσα και αποφάσισα να ξεκινήσω να τη μαθαίνω. Ευτυχώς, με το ενδιαφέρον που έχουν δείξει διάφοροι άνθρωποι, επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά- με τους Πόντιους του εξωτερικού να παίζουν μεγάλο ρόλο- με τη βοήθεια και της σύγχρονης τεχνολογίας είναι πολύ εύκολη η εύρεση μαθημάτων και πληροφοριών καθώς και εφαρμογών της διαλέκτου.

Οι λόγοι που κάποιος μπορεί να θέλει να μάθει ποντιακά είναι πολλοί. Μπορεί κάποιο άτομο της οικογένειας, μεγάλο σε ηλικία, να είναι φυσικός ομιλητής. Μπορεί η γλώσσα να φαίνεται σε κάποιον ενδιαφέρουσα, να τη θεωρεί για παράδειγμα εύηχη, και να θέλει να τη μάθει απλά για τη διασκέδασή του. Μπορεί να θέλει να αναπτύξει τις σφαιρικές του γνώσεις ή να πάρει μία πιο ολοκληρωμένη άποψη της Ελληνικής. Επίσης πολλοί άνθρωποι βρίσκουν χρήσιμη την εκμάθηση πολλών γλωσσών ως καλλιέργεια της σκέψης.

Ποντιακά μαθήματα βρίσκονται εύκολα και δωρεάν στο διαδίκτυο, συνήθως από Ευξείνους Λέσχες. Μια συγκεκριμένη σειρά βιντεομαθημάτων προσφέρει και τεστ σε μορφή ερωτηματολογίου. Επίσης υπάρχουν αξιόλογα έντυπα, βιβλία και λεξικά.

Το 2007 δημιουργήθηκε η ποντιακή Βικιπαίδεια. Η αρχική σελίδα μέχρι τώρα παραμένει δυστυχώς στάσιμη από το 2013. Εκεί αναγράφεται πως συνολικά οι σελίδες είναι 477. Το κείμενο αυτών των σελίδων είναι συνήθως σύντομο και σε απλή, κατανοητή γλώσσα για τον ελληνόφωνο αναγνώστη.

Πολλές ιστοσελίδες χρησιμοποιούν την ποντιακή. Για κινητές συσκευές υπάρχουν εφαρμογές, ποντιακό λεξικό με πολλές λέξεις και φράσεις από τα ποντιακά στα ελληνικά και αντίστροφα, και ποντιακό ραδιόφωνο με οκτώ σταθμούς Ελλάδας και εξωτερικού. Η ποντιακή γλώσσα χρησιμοποιείται επίσης στα περίφημα ανέκδοτα. Αξιοσημείωτη είναι βεβαίως και η χρήση της στην περίφημη ποντιακή μουσική, τόσο σε παραδοσιακά χορευτικά κομμάτια όσο και από νεότερους καλλιτέχνες. Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα διάφορα ποντιόφωνα κωμικά βιντεάκια και διαφημίσεις που κυκλοφορούν διαδικτυακά.

Είναι τεράστια, λοιπόν, η προσπάθεια που έχει γίνει για να μην αποκλειστεί αυτή η γλώσσα στα ελάχιστα

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

απομονωμένα ποντιόφωνα χωριά της Μικράς Ασίας και εξαφανιστεί, αλλά να διαδοθεί. Βέβαια, το ιδανικό θα ήταν να ομιλούνταν κανονικά σε ευρεία κλίμακα από τους Πόντιους στον Πόντο ως κάτι φυσιολογικό, χωρίς να χρειαζόταν να εκδιωχθούν και να ξεριζωθούν...

Πηγές
https://is.gd/pontoslinks

Από τον Χρήστο Καραγιάννη

ΠΟΝΤΙΑΚΕΣ ΣΥΝΤΑΓΕΣ

Ωτία ή αυτάκια: Τα ωτία ή αυτάκια είναι παραδοσιακό ποντιακό γλύκισμα.

Υλικά συνταγής

1. 4 αυγά
2. 1 κ.γ. μπέικιν πάουντερ
3. 2 κεσεδάκια γιαούρτι παραδοσιακό
4. 1 φλιτζάνι ζάχαρη
5. 1 πρέζα αλάτι
6. αλεύρι όσο πάρει (περίπου 5 φλιτζάνια)
7. 1 φλιτζάνι σπορέλαιο για το τηγάνι.

Εκτέλεση

- Χτυπάμε με σύρμα τα αυγά, τη ζάχαρη, το γιαούρτι και το αλάτι, σε ένα βαθύ μπολ ή σκεύος. Προσθέτουμε το μπέικιν πάουντερ και το αλεύρι σιγά-σιγά και <<δουλεύουμε>> τη ζύμη.
- Η ζύμη μας πρέπει να γίνει λίγο σφιχτή, έτσι υπολογίζουμε και το αλεύρι που βάζουμε.
- Αφού είναι έτοιμο το ζυμάρι μας, το χωρίζουμε σε τρεις μπάλες. Ανοίγουμε κάθε μπάλα σε φύλλο. Αφού ανοίξουμε το φύλλο το

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

κόβουμε σε ρόμβους, κάνοντας με το ροδάκι για την πίτσα κάθετες και πλάγια οριζόντιες γραμμές.

- Τρυπάμε τους ρόμβους στη μέση και περνάμε τη μία γωνία τους μέσα από την τρύπα έτσι ώστε να σχηματιστεί ένα «αυτάκι».
- Τηγανίζουμε <<τα αυτάκια μας>> στο σπορέλαιο μέχρι να ροδίσουν. Τα αφήνουμε για λίγο να στραγγίσουν τα πολλά λάδια σε απορροφητικό χαρτί. Πασπαλίζουμε με κανέλα και ζάχαρη ή μόνο με ζάχαρη ή μέλι. Σερβίρουμε ζεστά.

Χριστόψωμο: Το χριστόψωμο είναι ένα ψωμί το οποίο παρασκευάζεται από τις πόντιες νοικοκυρές δύο με τρεις μέρες πριν τα Χριστούγεννα.

Υλικά συνταγής

Για τη ζύμη:

1. 2 φλιτζάνια νερό χλιαρό
2. 1 φακελάκι μαγιά ξερή
3. 4 κουτ. σούπας μέλι
4. 1 κουτ. σούπας ζάχαρη
5. 1 κιλό αλεύρι σκληρό για ψωμί + 4 - 5 κουτ. σούπας, για την επιφάνεια εργασίας και το ταψί
6. 1/2 κουτ. γλυκού αλάτι
7. 1 κουτ. σούπας γλυκάνισο
8. 1/2 κουτ. γλυκού μαχλέπι, κοπανισμένο
9. 1/3 φλιτζ. ελαιόλαδο + λίγο, για τη λεκάνη και το ταψί

Για το στόλισμα:

10. 1 καρύδι ολόκληρο
11. λίγα αμύγδαλα λευκά
12. λίγες σταφίδες
13. μερικά καρφάκια γαρύφαλλου
14. σουσάμι

Για την επάλειψη:

15. 1 κουτ. σούπας μέλι
16. 2 κουτ. σούπας νερό καυτό

Εκτέλεση

- Για να φτιάξουμε πεντανόστιμο χριστόψωμο, αρχικά βάζουμε το χλιαρό νερό σε ένα μπολ.
- Διαλύουμε σε αυτό τη μαγιά, το μέλι και τη ζάχαρη, ανακατεύοντας καλά.
- Κοσκινίζουμε μέσα στον κάδο το αλεύρι.
- Προσθέτουμε το αλάτι, τον γλυκάνισο, το μαχλέπι και το ελαιόλαδο.
- Ξεκινάμε να ζυμώνουμε με τον γάντζο, ρίχνοντας λίγο-λίγο το νερό με τα διαλυμένα υλικά. Αν η ζύμη βγαίνει πολύ σφιχτή, προσθέτουμε ακόμη μισό φλιτζάνι χλιαρό νερό. Συνεχίζουμε το ζύμωμα για περίπου 5 λεπτά ακόμη.
- Πασπαλίζουμε με αλεύρι την επιφάνεια εργασίας και ακουμπάμε πάνω σε αυτή τη ζύμη. Ζυμώνουμε

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

με τα χέρια μέχρι να ξεκολλάει η ζύμη τελείως από πάνω του.

- Λαδώνουμε ελαφρώς μια λεκάνη και μεταφέρουμε εκεί τη ζύμη.
- Κλείνουμε με μεμβράνη και αφήνουμε τη λεκάνη σε ζεστό μέρος για περίπου 2 ώρες, μέχρι η ζύμη να διπλασιαστεί σε όγκο.
- Λαδώνουμε και αλευρώνουμε καλά ένα μεγάλο, στρογγυλό ταψί.
- Ακουμπάμε τη φουσκωμένη ζύμη στην αλευρωμένη επιφάνεια εργασίας και αφαιρούμε ένα κομμάτι από αυτή για το στόλισμα.
- Την ξαναζυμώνουμε ελαφρώς με τα χέρια, την πλάθουμε σε καρβέλι και τη βάζουμε στο ταψί.
- Αφήνουμε τη ζύμη να ξαναφουσκώσει για περίπου 30 λεπτά.
- Προθερμαίνουμε τον φούρνο στους 200° C.
-

<u>Επάλειψη και στόλισμα</u>

- Ξεκινάμε ανακατεύοντας το μέλι με το καυτό νερό.
- Πλάθουμε με το κομμάτι ζύμης που έχουμε κρατήσει στολίδια της αρεσκείας μας, όπως σταυρούς, ανθρωπάκια, λουλούδια, ζωάκια, λεπτές λωρίδες κ.ά.Ακουμπάμε τα στολίδια πάνω στο καρβέλι.
- Αλείφουμε όλη την επιφάνεια με το μελόνερο, πιέζοντας ελαφρώς τα ζυμαρένια στολίδια ώστε να κολλήσουν.
- Σφηνώνουμε στο κέντρο του ψωμιού το καρύδι. Γαρνίρουμε με λίγα αμύγδαλα και σταφίδες.
- Σφηνώνουμε μερικά καρφάκια γαρύφαλλου και πασπαλίζουμε με σουσάμι.
- Ψήνουμε το χριστόψωμο στον φούρνο για 45 - 50 λεπτά. Γύρω στα 35 λεπτά ψησίματος, ανοίγουμε τον φούρνο και αλείφουμε πάλι το καρβέλι με μελόνερο.
- Συνεχίζουμε το ψήσιμο, στο χριστόψωμο, μέχρι να πάρει ωραίο χρώμα.

Τσιριχτά: Τα τσιριχτά είναι ένα ποντιακό είδος λουκουμάδων.

<u>Υλικά συνταγής</u>

1. 500γρ. (περίπου) αλεύρι για όλες τις χρήσεις
2. 500ml χλιαρό νερό
3. 1 κ.γ. αλάτι και 1 κ.γ. ζάχαρη
4. 30 γρ. μπυρομαγιά ή 1 φακελάκι ξερή μαγιά
5. λάδι για το τηγάνισμα
6. μέλι για το πασπάλισμα
7. κανέλα για το πασπάλισμα

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Εκτέλεση

- Κοσκινίζουμε το αλεύρι, κρατάμε 1 φλιτζάνι στην άκρη και το υπόλοιπο το ανακατεύουμε με το αλάτι, τη ζάχαρη, τη μαγιά και το νερό. Προσθέτουμε σιγά-σιγά το υπόλοιπο αλεύρι και όταν η ζύμη μας είναι αρκετά μαλακή, ένας σφιχτός χυλός, τη σκεπάζουμε και την αφήνουμε να φουσκώσει για 1 ώρα περίπου.
- Βάζουμε μπόλικο λάδι να κάψει σε μια βαθιά κατσαρόλα. Παίρνουμε με το χέρι μας λίγη ζύμη και την περνάμε ανάμεσα από τον αντίχειρα και τον δείκτη του χεριού, έτσι ώστε να βγει σαν μπαλάκι. Τη βάζουμε στην κατσαρόλα με το λάδι και συνεχίζουμε μέχρι να τελειώσει η ζύμη μας.
- Τηγανίζουμε μέχρι να πάρουν ένα όμορφο ροδοκόκκινο χρώμα. Τοποθετούμε τα τσιριχτά σε απορροφητικό χαρτί, να στραγγίξουν τα πολλά λάδια, και σερβίρουμε πασπαλίζοντας με μέλι και κανέλα.

Από την Αγγελική Μωυτσίδου

ΤΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Τα παραδοσιακά παιχνίδια (η παίη, το παιξίον, τ΄οϊν και άλλα) αποτελούσαν ένα βασικό μέσο ψυχαγωγίας για τα παιδιά των Ποντίων. Έπαιζαν, κάθε φορά που ξέκλεβαν λίγη ώρα από τις δουλειές, έπαιζαν στις ακροποταμιές, στις πλατείες, στα βοσκοτόπια, μέσα στα σπίτια, γενικά όπου έβρισκαν ευκαιρία. Έπαιζαν για δική τους ευχαρίστηση, αλλά και για να τους καμαρώνουν οι «σεϊρτζήδες» (φιλοθεάμονες).

Υπήρχαν παιχνίδια κοριτσίστικα (πχ. λαϊστέρα-η κούνια), αγορίστικα (σπαντόπολον-σφεντόνα τύπου Δαβίδ) και μεικτά (καρνακότζ-κουτσό). Άλλα παιχνίδια παίζονταν ατομικά, άλλα ομαδικά. Ατομικά ήταν το «καράβισμα» (χάρτινες βαρκούλες στο νερό). Ζευγαρωτά ήταν «τσιφ τεκ» (μονά - ζυγά), ομαδικά-φιλικά «μαμή μαμή, δωσ΄με άψιμον» (δώσε μου φωτίτσα), ομαδικά-ανταγωνιστικά «λίντζα» (πεντόβολα).

Τα υλικά των παιχνιδιών ήταν πρόχειρα, παρμένα από τη φύση (ραβδιά, λίθινες πλάκες) ή από ζώα (πχ. τόπια από μαλλί βοοειδών), νήματα, σπάγκοι, λουριά, σκοινιά κ.α.)

Ο αγέλαστον.

Παιδικό παιχνίδι που το έπαιζαν κυρίως τα αγόρια σε πολλά μέρη του Πόντου. Σ' αυτό συμμετείχαν μόνο δύο παίκτες, από τους οποίους ο ένας καθόταν ακίνητος, ενώ ο άλλος

προσπαθούσε, με χειρονομίες και μορφασμούς αστείους, να κάνει τον πρώτο να κλείσει τα μάτια ή να γελάσει. Αν το κατόρθωνε, άλλαζαν ρόλους. Σε μια άλλη παραλλαγή του, πολλοί παίκτες κάθονταν αντικριστά-από τη μία μεριά οι «σοβαροί» και από την άλλη αυτοί που θα έπρεπε να τους κάνουν να κλείσουν τα μάτια ή να γελάσουν. Οι νικητές, βέβαια, έπειτα άλλαζαν θέσεις με τους ηττημένους.

Η τζιρτιχτέρα.

Σωλήνας που κατασκεύαζαν τα παιδιά από ίσια κλαδιά κουφοξυλιάς, αφού αφαιρούσαν το «χώρ'». Στο ένα άκρο του τοποθετούσαν μικρό κομμάτι ξύλου με μια τρυπούλα. Από την άλλη άκρη έμπαινε ένα πρόχειρο έμβολο, που κατασκευαζόταν από ξύλο σχεδόν ισόπαχο με τη διάμετρο του σωλήνα και που στην άκρη του έφερε κομμάτι από ύφασμα. Σχηματιζόταν δηλαδή μια αναρροφητική αντλία, με την οποία, αφού τη γεμίζανε με νερό με αναρρόφηση, καταβρέχανε τους συνομήλικούς τους. Παρόμοιο ήταν και το «πατλαγκούτσ'», μόνο που το έμβολο εκτόξευε βόλια που ήταν φτιαγμένα από τη γέμιση του ξύλου, δηλαδή το «χώρ'».

Η τζουντζουβάνα ή ζάγκαραμάγκαρα

Παιδικό παιχνίδι, η κοινή τραμπάλα. Όπως καθόταν το ένα παιδί στη μιαν άκρη της τραμπάλας και το άλλο στην άλλη, ανεβοκατέβαιναν τραγουδώντας ρυθμικά: Τζουντζουβάνα-βάνα-βάνα, τη Γιαννίτζ' η καλομάνα.

Το αρόλρέτσκα (λ. ρωσ.)

Παιδικό παιχνίδι, αντίστοιχο του ελληνικού «κορόνα-γράμματα». Παιζόταν στην περιοχή του Καρς. Οι δύο παίχτες έβαζαν ισόποσες δεκάρες (καπίκια) τη μια πάνω στην άλλη σε

σωρό. Με το τάλιρο (πετάκ) στο χέρι, ρωτούσε ο ένας τον άλλο: «Αρόλ-ρέτσκα;» (κορόνα-γράμματα;) Διάλεγε ο συμπαίχτης κι έριχνε ο πρώτος το πετάκ' ψηλά. Όταν έπεφτε τούτο καταγής, έβλεπαν τι ήρθε πάνω και ο νικητής έπαιρνε τον σωρό με τις δεκάρες.

Το ασάκ

Είδος παιχνιδιού που παιζόταν ως εξής: Δύο αγόρια στέκονταν όρθια και αντικριστά και άλλα δύο, πάλι αντικριστά, αλλά με τα κεφάλια σκυφτά ανάμεσα στα σκέλια των δύο πρώτων. Από μακριά έρχονταν ένας-ένας οι παίχτες της αντίπαλης ομάδας και πηδούσαν με το κεφάλι (έκαναν τούμπα) πάνω στους σκυφτούς. Όποιος δεν μπορούσε να πηδήσει από την άλλη μεριά έχανε και επίσης έχανε και όλη η ομάδα του, και άλλαζαν θέσεις. Μια παραλλαγή του «ασάκ» δίνει και η παρακάτω περιγραφή που θυμίζει τη γνωστή στον ελλαδικό χώρο «τσανταλίνα μανταλίνα».

«Στον Πόντο τα μαντριά ήταν μεγάλα και στη μέση είχαν ένα μεγάλο στύλο. Ένα παιδί κράταγε τον στύλο και έσκυβε, ενώ πίσω του έρχονταν οι άλλοι αραδιασμένοι σκυφτά, με το κεφάλι ανάμεσα στα σκέλια του αμέσως προηγουμένου. Της άλλης ομάδας πηδούσαν ένας-ένας και καβαλίκευαν τους σκυμμένους. Αν έγερναν και έπεφταν, έπαιρναν τη θέση των αντιπάλων.»

Ασίχ (και αλτσίχ)

Παιδικό παιχνίδι, που το έπαιζαν κυρίως τις μεγάλες βραδιές του χειμώνα, μέσα στο σπίτι. Το ασίχ ήταν το κόκκαλο - αστράγαλος (κότσι) από πόδι γουρουνιού, αρνιού ή μοσχαριού. Η μια πλευρά του ήταν ο «βασιλέας», η αντίθετη ο «βεζίρτς» (ή «γαϊσάς»), η καμπυλωτή πλευρά ο «ψωμάς» (φούρναρης) και η αντίθετή της, η βαθουλωτή, ο «κλέφτης». Το παιχνίδι παιζόταν από τρία ή και περισσότερα παιδιά. Κάθονταν όλα κυκλικά και έριχναν το κόκαλο (τον αστράγαλο) με τη σειρά, για τη διανομή των τίτλων. Πρώτα έριχναν ποιος θα πάρει τον «βασιλιά», δηλαδή ένα μικρό ραβδί (το σκήπτρο). Μετά έριχναν ποιος θα πάρει τον βεζίρη, δηλαδή το λουρί από το παντελόνι ενός αγοριού. Ύστερα άρχιζε το καθαυτό παιχνίδι.

Ο «βασιλιάς» κρατούσε το «σκήπτρο» και ο «βεζίρης» το λουρί. Αν ο πρώτος που έριχνε έφερνε τον «κλέφτη», ο «βασιλιάς» διάταζε τον «βεζίρη» να του δώσει όσες ξυλιές ήθελε με το λουρί στις παλάμες. Αν έφερνε «βασιλιά», έπαιρνε το σκήπτρο και έπαιζε αυτός τον ρόλο του «βασιλιά». Αν έφερνε «βεζίρη», έπαιρνε το λουρί. Αν έφερνε «ψωμά», δεν συνέβαινε τίποτε. Έριχνε άλλος, έπειτα άλλος κ.ο.κ. Αν ο αστράγαλος

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

στεκόταν όρθιος, φώναζαν τα παιδιά «τίκια» ή «τρόγκολος» και ξανάριχνε ο ίδιος παίχτης.

Τα λίντζα.

Το παιχνίδι πεντόβολα. Είναι αποκλειστικά κοριτσίστικο παιχνίδι. Ένα ζευγάρι κοριτσιών παίζει με 5 πετρούλες, λείες και στρογγυλές. Το ποιο θα παίξει πρώτο εξαρτάται από τον κλήρο που ρίχνουν. Το παιχνίδι έχει εφτά φάσεις. 1) ο μονόν, 2) δίτζια, 3) τρίντζια, 4) κουμούλ', 5) αλαλάχτρα, 6) μαμή και 7) χερίτσα.

Εμπροστία

Παιδικά παιχνίδι με δύο ομάδες. Η μία, ύστερα από μια κλήρωση αποτυχημένη, έκανε έναν κύκλο με τη ράχη προς τα έξω και οι παίχτες, ολόρθοι όπως ήταν, κρατούσαν τα χέρια πλεγμένα στους ώμους ο ένας με τον άλλο. Οι παίχτες της άλλης ομάδας τους καβαλούσαν ταυτόχρονα με σύνθημα του αρχηγού τους. Ο αρχηγός καβαλούσε τον άλλον αρχηγό και έλεγε ρυθμικά φράσεις ακαταλαβίστικες. Τελειώνοντας τού έκλεινε τα μάτια με το ένα χέρι και ύψωνε το άλλο με ένα ή δύο ή τρία ή τέσσερα δάχτυλα ή και γροθιά ακόμη και του ζητούσε να τα βρει. Αν τα έβρισκε, τότε άλλαζαν θέση οι ομάδες και το παιχνίδι συνεχιζόταν.

Πηγές: e-istoria.com/po53.html

Από τη Μαρία Νικολαΐδου

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Τα ήθη και έθιμα διατηρήθηκαν από γενιά σε γενιά και τα συναντάμε σε όλες τις εκδηλώσεις του ποντιακού λαού. Αξίζει να αναφερθεί πως στην ελληνική μυθολογία, η ονομασία "Πόντος" είναι γνωστή ως μια θεότητα που προσωποποιεί το υγρό στοιχείο και την ανοιχτή θάλασσα. Ο δε Όμηρος ερμηνεύει τη λέξη ως θάλασσα, ανοιχτή και πλατιά. Οι Πόντιοι χαρακτηρίζονται από τα έντονα στοιχεία παράδοσης και εθίμων που μετέφεραν μαζί τους στην Ελλάδα. Οι χοροί, η ποντιακή διάλεκτος και κάποια από τα έθιμα διατηρούνται μέχρι και σήμερα.

Η ποντιακή διάλεκτος

Η ποντιακή διάλεκτος προέρχεται από την αρχαία ιωνική, λόγω κυρίως της καταγωγής των πρώτων αποίκων του Πόντου από την ιωνική Μίλητο. Η ποντιακή διάλεκτος αντικατοπτρίζει την ιστορική πορεία του λαού ανά τους αιώνες. Σήμερα τα ποντιακά χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο σε χωριά με κατοίκους ποντιακής καταγωγής από άτομα δεύτερης και τρίτης γενιάς.

Χοροί και τραγούδια

Αναπόσπαστο κομμάτι της λαϊκής παράδοσης των Ελλήνων του Πόντου είναι οι χοροί και τα τραγούδια. Γνωστές λέξεις, ακουστά από τους παππούδες μας (πούλιμ', αρνίμ, γιαβρίμ κ.ά.) συμπεριλαμβάνονται στα ποντιακά τραγούδια. Στους ποντιακούς χορούς, οι άνδρες και οι γυναίκες σχηματίζουν συνήθως κύκλο. Το σώμα ακολουθεί με ρυθμικές και συγχρονισμένες κινήσεις. Οι ποντιακοί χοροί εκτελούνται με συνοδεία μουσικής από τη γνωστή ποντιακή λύρα. Από τους πιο χαρακτηριστικούς ποντιακούς χορούς είναι η Σέρρα ή Πυρρίχιος, δηλαδή «Χορός της Φωτιάς». Ο Πυρρίχιος είναι πολεμικός χορός και χορεύεται με όπλα. Το κότσαρι είναι χορός του ανατολικού Πόντου και συγκεκριμένα του Καρς. Οι χορευτές πιάνονται από τους ώμους σε κύκλο ή ημικύκλιο.

Έθιμα που διατηρούνται μέχρι σήμερα

Το έθιμο της κοσσάρας, δηλαδή της κότας στην ποντιακή διάλεκτο, πραγματοποιούνταν την ημέρα του γάμου, και πριν οδηγηθούν ο γαμπρός και η νύφη στην εκκλησία για το στεφάνωμα. Όταν ο γαμπρός έρχεται να πάρει τη νύφη με συνοδεία, μπροστά στην πόρτα στέκεται ένα συγγενικό πρόσωπο της νύφης και κρατάει μια μισοβρασμένη και στολισμένη κότα πάνω σε έναν δίσκο. Την ετοιμάζει και τη μαγειρεύει η μητέρα της νύφης, αλλά δεν την δίνει η ίδια.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Κερνάνε συνήθως ένα ποτό, κατά προτίμηση βότκα ή κρασί.

Κυριακή του Θωμά

Μια ξεχωριστής σημασίας μέρα για τους Πόντιους. Την Κυριακή του Θωμά γιορτάζουν ένα δεύτερο Πάσχα ή καλύτερα ένα ιδιαίτερο Πάσχα, καθώς το περνούν με αγαπημένα τους πρόσωπα, τα οποία δεν βρίσκονται πλέον στη ζωή. Το Αντίπασχα, όπως το έλεγαν, οι πιστοί πήγαιναν στο νεκροταφείο, έχοντας μαζί τους κόκκινα αυγά, αλλά και διάφορους άλλους μεζέδες. Συγκεκριμένα πίστευαν πως οι ψυχές ανέβαιναν από τον Άδη το βράδυ της Ανάστασης και παρέμεναν στη γη μέχρι την Πεντηκοστή.Τότε οι πιστοί πήγαιναν στο κοιμητήριο, όπου έκαναν τρισάγιο. Πριν ξεκινήσουν το φαγητό, έψελναν το "Χριστός Ανέστη".

Πηγές :
https://mavropouloskostas.wordpress.com/
https://www.lelevose.gr/paradosi/

Από τη Δήμητρα Καϊμασίδου και τη Λουκία Παναγιώτου

ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Το ποντιακό θέατρο έχει μεγάλη και πολύπαθη ιστορία, που ξεκινάει από τα αρχαία χρόνια. Τα πανάρχαια «Μωμογέρια» είναι γνήσια μορφή του παραδοσιακού ελληνικού θεάτρου. Οι Μωμόγεροι είναι θέατρο μεταμφιεσμένων και ένα δρώμενο το οποίο είχε θρησκευτικό χαρακτήρα κατά τα αρχαία χρόνια, ενώ στα βυζαντινά χρόνια επρόκειτο για σατιρικές μορφές. Το θέατρο παιζόταν το Δωδεκαήμερο Χριστουγέννων-Θεοφανίων.

Σήμερα έχει ψυχαγωγική αποστολή και ο τρόπος που παρουσιάζεται το εθιμικό δρώμενο στα ποντιακά χωριά της Κοζάνης έχει ενταχθεί στον κατάλογο της UNESCO για την άυλη πολιτισμική κληρονομιά.

Τα πρώτα γραπτά ποντιακά θεατρικά έργα εμφανίστηκαν στη Ρωσία και τον Πόντο το 1850. Μέχρι τότε υπήρχε η προφορική παράδοση. Μετά το 1922 το κέντρο του ποντιακού θεάτρου μεταφέρθηκε στην Ελλάδα. Το ποντιακό θέατρο έχει να επιδείξει πάνω από 300 έργα και 2000 παραστάσεις έως σήμερα.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τέλος, όπως ανέφερε και ο ηθοποιός Τάκης Βαμβακίδης, <<Θα έπρεπε να υπάρχει Ακαδημία ποντιακού Θεάτρου με τέτοιο πολιτισμό που έχει ο Πόντος>>.

Από τον Νικόλα Κοντογιάννη και τον Δημήτρη Παπαδόπουλο

Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Κατά την περίοδο 1914-1923, οι Τούρκοι θανάτωσαν τουλάχιστον 200.000 Έλληνες του Πόντου. Ο ακριβής αριθμός των θυμάτων δεν έχει προσδιοριστεί, ωστόσο υπάρχουν ιστορικοί και ερευνητές που υποστηρίζουν ότι φτάνει περίπου τους 350.000. Η σφαγή ήταν αποτέλεσμα του πλάνου του εκτουρκισμού της ευρύτερης περιοχής του Πόντου και στόχος δεν ήταν μόνο οι Έλληνες, αλλά και οι Αρμένιοι. Οι διώξεις είχαν αρχίσει αρκετά χρόνια νωρίτερα, χωρίς όμως να έχει οργανωθεί συστηματική γενοκτονία. Την «εκκαθάριση» ξεκίνησε το 1911 το κίνημα των Νεότουρκων και τη συνέχισε κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και την ολοκλήρωσε με φρικτό τρόπο ο Μουσταφά Κεμάλ από το 1916 έως 1923.

Τα πρώτα χρόνια, οι Έλληνες του Πόντου οδηγούνταν στα λεγόμενα τάγματα εργασίας, τα Αμελέ Ταμπουρού, όπου μετά από εξαντλητικές πορείες και την ασιτία, οι περισσότεροι δεν άντεχαν και πέθαιναν. Αργότερα, οι διώξεις πήραν τον χαρακτήρα της γενοκτονίας και οι Τούρκοι δεν έδειχναν κανένα έλεος. Δυστυχώς σκότωναν εν ψυχρώ άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Στις 19 Μαΐου του 1919, ημερομηνία που έχει καθοριστεί επίσημα σαν ημέρα μνήμης, ο Κεμάλ αποβιβάστηκε στη Σαμψούντα με τις δυνάμεις του. Τότε άρχισε η δεύτερη και πιο φριχτή φάση της ποντιακής Γενοκτονίας.

Το ζήτημα του πλήθους των θυμάτων των διωγμών κατά τη δεκαετία που διήρκεσε ως και τη Μικρασιατική Καταστροφή απασχολεί μελετητές και ακτιβιστές που επιζητούν την αναγνώριση των γεγονότων ως Γενοκτονίας και συναρτάται με το ερώτημα του πλήθους των Ελλήνων που ζούσαν στη Μικρά Ασία την περίοδο έναρξης του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

Η Γενοκτονία έδωσε το έναυσμα για την μετακίνηση πολλών χιλιάδων Ποντίων προς την Ελλάδα με, μακροπρόθεσμα, εξαιρετικά θετικά αποτελέσματα για τη σύγχρονη Ελλάδα. Οι πληθυσμοί αυτοί προσέφεραν πολλά, εργάστηκαν σκληρά και έπαιξαν πολύ

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

σημαντικό ρόλο στην πρόοδο της χώρας μας και στην δημιουργία της σημερινής ελληνικής κοινωνίας.

Η Γενοκτονία των Ποντίων δεν ξεχάστηκε και δεν πρόκειται να ξεχαστεί ποτέ.

Από τον Δημήτρη Παπαδόπουλο και τη Χαρά Σαπουντζάκη

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

• Άννα Δεληγιάννη-Τσιουλπά

Πατρίδα μου, σ' ανασταίνω με τους χορούς και τα τραγούδια!

Βάστα γερά μη χάνεσαι ποντιακή ψυχή
Χορτάτη από γαίματαπονείς μα γαληνεύεις
Όταν θωρείς την ομορφιά που έχουν τούτα τα παιδιά
Που στην μεγάλη τους καρδιά λυγιέσαι και χορεύεις!
Βάστα γερά πατρίδα μου, κι ας είσαι σκλαβωμένη
Μέσα βαθειά μου, σε ποθώ ,σε προσκυνώ και σ' αγαπώ
Κι όταν τραβώ τη δοξαριά, μια ελπίδα μ' απομένει:
Ν' ακούγεσαι, πατρίδα μου, σ' όλη την οικουμένη!
Θαρρώ με τ ' ακροδάχτυλα ελάχιστα σ' αγγίζω,
Μα από τα ξάρτια του μυαλού μόνιμα σε βιγλίζω.

• ΘωμάςΑκριτίδης, Λευκότοπος Σερρών

Ανάψτε το κοιμητήρι της (χαμένης) Πατρίδας
Καντήλι ανάψτ' ευλαβικά στη μνήμη της Πατρίδας...
Καντήλι ας ανάψουμε, ανάψτε ο κόσμος όλος!
Για μοσχοβόλι των βουνών, θυμάρι κι ευωδία.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Για εσέ Πατρίδα που άδικα κι ανέλπιστα εχάθης...
Πατρίδα' μ, μαυροθάλασσα, παινεύτρα των κορφών σου!
Πόσες καρδιές δεν έκλαψαν, καρδιές που τις ματώσαν
και μάτια δε βουρκώσανε με δάκρυα ποτάμια...
Και ποιος ξωπίσωεξέμεινε, καμπάνα να χτυπάει,
ν' ανάβει μελισσόκερα στου Ιερού την πόρτα,
ν' ανάβει τον πολυέλαιον τον τρουλοκρεμασμένον,
και στην καντήλα του Χριστού, στην άσβεστη καντήλα,
λάδι να ρίχνει ευλαβικά, φυτίλι να αλλάζει...
Πατρίδα μου μονάκριβη, αξέχαστη Πατρίδα,
τις δόξες και τα κάλλη σου τα εζήλεψεν η χώρα,
μα τα παιδιά σου τάκοψε τούρκικο αξινάρι...
Κι έστειλ' εμάς στην προσφυγιά, στου κόσμου την ορφάνια..

• Θωμάς Ακριτίδης, Λευκότοπος Σερρών
Κάστρο άπαρτο θάναι για πάντα ο Πόντος!

Πόντε μου, άστρο φωτεινό
κι ελληνική Πατρίδα,
τις δόξες και τα κάλλη σου που εζήλεψεν η χώρα,
η λύρα μου τραγούδησε και χάρηκ' η καρδιά μου!

Πολλά τραγούδια μού'λεγε, για τα αρχαία χρόνια,
μού'λεγε για τον βασιλιά Ευπάτωρ Μιθριδάτη,
πως κυνηγούσε τους εχθρούς και φύλαγε τον Πόντο
από κακά και συμφορές,
δάκρυα και πολέμους
κι ανέπτυξε τα γράμματα, το εμπόριο και τις τέχνες,
κι έγιν' ο Πόντος άτρωτο και δοξασμένο κάστρο!

Κι είπε
και για τον Κομνηνό Αλέξιο τον Μέγα,
τον Μανουήλ τον Κομνηνό, αλλά και για την Άννα
που ήταν όλοι βασιλείς, βυζαντινοί, μεγάλοι,
που έκαναν τον Πόντο μας Ελλήνων προμαχώνα,
και με Ακρίτες Διγενείς εφύλαγαν την χώρα
από επιθέσεις των εχθρών
κι απ' τις καταστροφές τους!...

Είπε και για την Ιερά Μονή,
των Κομνηνών το θάμα,
την Παναγιά τη Σουμελά
ψηλά, στην Τραπεζούντα,
πούναι για κάθε Έλληνα
η ζωντανή ελπίδα,
το ιερό το καύχημα και η Αγία Σκέπη

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

• Γιώργος Αγγελόπουλος

Της Μαύρης Θάλασσας το νερό
είναι το πιο γλυκό από τ' άλλα
γιατί το μισό εγέμισε
από των ματιών το κλάμα.
Μα και του Πόντου τα βουνά
είναι πιο άγρια δασωμένα
για δεν τα πότισε βροχή
παρά μονάχα αίμα.
Τους δρόμους του ξεριζωμού
η φρίκη τούς στοιχειώνει,
κι από τα δάκρυα των παιδιών
χορτάρι δεν φυτρώνει.
Οι εκκλησίες γκρεμίστηκαν
μα ακόμα αχολογούνε,
είναι οι ψυχές που κράζουν
τα κορμιά για να θαφτούνε.
Στον Πόντο αν βρεθείς,
ποτέ μη λησμονήσεις.
Το νερό του είναι απ' το αίμα σου,
το χώμα απ' το κορμί σου,
και ο αέρας που φυσά
απ' την αναπνοή σου.

• Σοφία Ιακωβίδου
Η χαμονή σ'
Άφωτος στέκ' ο ουρανόν
μαυροσκοτεινασμένος
μαύρο χαμπέρ' έρθε ας σ' αρνί μ'
κι επέμνας η γην ξένος
Η ψη μ' νε κλαίει, νε πονά
η κάρδα μ' εέν τονχόνα
ο πρωτιζ΄νόν , ο καλογιό μ'
κείται απές σο χώμαν
Καπάν η κάρδα μ' εέντονε
η ζήση μ' τουρουλεύτεν
απόθαμα η χαμονή σ'
κι ατώρα η ψη μ' γρουλεύτεν
Τον πρόσωπό σης μνέσκουμαι
μονάζω σε τα νύχτας
άνασμαν και τεμόν νη γήν ρίζα μ', κλαδί μ', πατρίδα μ'.

• Κ.Π. Καβάφης : <u>Πάρθεν</u>
Αυτές τες μέρες διάβαζα δημοτικά τραγούδια,
για τ' άθλα των κλεφτών και τους πολέμους,
πράγματα συμπαθητικά• δικά μας, Γραικικά.
Διάβαζα και τα πένθιμα για τον χαμό της Πόλης
«Πήραν την Πόλη, πήραν την• πήραν την Σαλονίκη».
Και την Φωνή που εκεί που οι δυο εψέλναν,
«ζερβά ο βασιλιάς, δεξιά ο πατριάρχης»,
ακούσθηκε κ' είπε να πάψουν πια
«πάψτε παπάδες τα χαρτιά και κλείστε τα βαγγέλια»
πήραν την Πόλη, πήραν την πήραν την Σαλονίκη.
Όμως απ' τ' άλλα πιο πολύ με άγγιξε το άσμα

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

το Τραπεζούντιον με την παράξενή του γλώσσα
και με την λύπη των Γραικών των μακρινών εκείνων
που ίσως όλο πίστευαν που θα σωθούμε ακόμη.
Μα αλίμονον μοιραίον πουλί «απαί την Πόλην έρται»
με στο «φτερούλν' αθε χαρτίν περιγραμμένον
κι ουδέ στην άμπελον κονεύ' μηδέ στο περιβόλι
επήγεν και εκόνεψεν στου κυπαρίσ' την ρίζαν».
Οι αρχιερείς δεν δύνανται (ή δεν θέλουν) να διαβάσουν
«Χέρας υιός Γιαννίκας έν» αυτός το παίρνει το χαρτί,
και το διαβάζει κι ολοφύρεται.
«Σίτ' αναγνώθ' σίτ' ανακλαίγ' σίτ' ανακρούγ' την κάρδιαν.
Ν' αοιλλή εμάς, να βάι εμάς, η Ρωμανία πάρθεν.»

Πηγές :
https://www.artigo.gr/literature/poetry/genoktonia-ton-pontion/
https://atexnos.gr/h-romania-parthen-k-p-kavafis/
https://sites.google.com/site/4gmetam/Home/endiapheronta-themata/poiema-aphieromeno-ston-xerizomo-tou-pontiakou-ellenis

Από τη Μαρία Μωυτσίδου και την Έμι Σαντίκου

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Η ιστορία του Ελληνισμού στον Μικρασιατικό Πόντο έχει ως επίσημη αφετηρία την ίδρυση της Σινώπης στα βόρεια παράλια της Μικράς Ασίας από Ίωνες ναυτικούς περίπου το 800 π.Χ. Από τη Σινώπη έποικοι ίδρυσαν άλλες πόλεις. Η κυριότερη αυτών των πόλεων ήταν η Τραπεζούντα το 783 π.Χ..

Κατά μία άποψη, οι σύγχρονοι Πόντιοι είναι απόγονοι εκείνων των αρχαίων Ελλήνων που έζησαν κάποτε στην περιοχή.

Το διάστημα μετά από την οθωμανική κατάκτηση (κυρίως ο 18ος και ο 19ος αιώνας) χαρακτηρίζεται από μεταναστευτικά ρεύματα στη νότια Ρωσία και στον Καύκασο, όπου δημιουργούνται μεγάλες ποντιακές κοινότητες. Στο έργο του «Αποσπάσματα από την Ανατολή» (1845) ο Γιάκομπ Φίλιπ Φαλμεράυερ περιγράφει τις επαφές του με χριστιανούς ελληνόφωνους Ποντίους, τους οποίους συνάντησε ταξιδεύοντας στον Εύξεινο Πόντο. Τους χαρακτηρίζει ως «Βυζαντινούς Έλληνες» και τη γλώσσα τους ως «ελληνικά της Ματσούκας» και τους περιγράφει ως ελληνόφωνους που προσκυνούν την Παναγία Σουμελά.

Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου

Με τον όρο Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου (Αγγλικά: Pontic Greek

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Genocide) αποκαλείται η συστηματική εξόντωση των Ελλήνων του Πόντου από την κυβέρνηση των Νεοτούρκων, κατά την περίοδο 1914-1923. Η εξόντωση αυτή διεξάχθηκε σχεδόν παράλληλα και κατ' απομίμηση της αρμενικής Γενοκτονίας, κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και μέχρι την ανταλλαγή πληθυσμών του 1923. Περί τις 353.000 Πόντιοι χάθηκαν, πολλοί από αυτούς κατά τη διάρκεια καταναγκαστικών πορειών στις άνυδρες εκτάσεις της Ανατολίας και της Συρίας. Έτσι οι ίδιοι οι Πόντιοι, καθώς και το ελληνικό κράτος, αναφέρονται σήμερα σε Γενοκτονία των Ποντίων από την Τουρκία και τιμούν την επέτειό της κάθε χρόνο, στις 19 Μαΐου. Η Γενοκτονία των Ποντίων είναι αναγνωρισμένη ως τέτοια επισήμως από τέσσερα κράτη : την Ελλάδα με νόμο του 1994 (Ν. 2193/1994), τη Σουηδία με υπερψήφιση στο σουηδικό κοινοβούλιο στις 11 Μαρτίου 2010, την Αρμενία τον Μάρτιο του 2015, μαζί με τη Γενοκτονία των Ασσυρίων, και την Ολλανδία, μαζί με τη Γενοκτονία των Αρμενίων και Ασσυρίων, στις 9 Απριλίου 2015. Από την άλλη πλευρά, το τουρκικό κράτος αρνείται κατηγορηματικά μέχρι σήμερα πως υπήρξε γενοκτονία και αποδίδει τους θανάτους σε παράπλευρες απώλειες πολέμου, στον λιμό που προέκυψε από την εισβολή των Ρώσων στη βόρεια Τουρκία και σε εμφύλιες αναταραχές.

Ελληνοτουρκική ανταλλαγή πληθυσμών του 1923

Το 1923 σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάνης, πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων και μέσα στη συμφωνία της Συνθήκης περιλαμβάνονταν και οι χριστιανοί (ελληνόφωνοι ή μη) κάτοικοι του Πόντου, όπως και αυτοί της υπόλοιπης Μικράς Ασίας. Η πλειονότητα των ποντίων προσφύγων που ήρθαν τότε στην Ελλάδα εγκαταστάθηκε στις περιοχές της Μακεδονίας και της Θράκης, ενώ πολλοί κατέφυγαν στην ΕΣΣΔ. Οι Πόντιοι που είχαν αλλαξοπιστήσει προς το Ισλάμ παρέμειναν στη Τουρκία.

Εγκατάσταση στην Ελλάδα

Το πρώτο μεγάλο κύμα προσφύγων από τον Πόντο μετά την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών ακολούθησε τους λοιπούς ανταλλάξιμους από τη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη και εγκαταστάθηκε σταδιακά στην Ελλάδα, ενώ μέρος των προσφύγων κατέφυγε στη Σοβιετική Ένωση ή τις ΗΠΑ.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι συνθήκες ταξιδιού και κράτησης των προσφύγων στις καραντίνες των κέντρων ελέγχου στη Μακρόνησο, τη Σαλαμίνα ή το Καραμπουρνού οδήγησε στην απώλεια αρκετών χιλιάδων ατόμων.

Η αρχική φιλοβενιζελική στάση των προσφύγων αναιρέθηκε σταδιακά, αρχικά με την προβληματική απόδοση των περιουσιών των ανταλλάξιμων Μουσουλμάνων κι έπειτα με την υπογραφή της ελληνοτουρκικής Συνθήκης της Άγκυρας (1930), η οποία παρέδιδε οριστικά την κυριότητα των περιουσιών των Ποντίων και Μικρασιατών στο τουρκικό κράτος. Με αφορμή αυτή τη συμφωνία, ο ίδιος ο Βενιζέλος πρότεινε τον Μουσταφά Κεμάλ ως υποψήφιο για το Νόμπελ Ειρήνης. Η ελληνική μοναρχία και κόμματα της δεξιάς ωστόσο υπήρξαν οι πιο φανατικοί αντίμαχοι των προσφύγων ενώ η μεταξική δικτατορία συνέχισε τη στάση αυτή, που συνδυάστηκε με την απαγόρευση του ρεμπέτικου. Από την πλευρά του, αρχικά το ΣΕΚΕ και στη συνέχεια το ΚΚΕ δεν μπόρεσε σε καμία στιγμή να αντιληφθεί την πραγματικότητα των προσφύγων. Η ιδεολογική του ορθοδοξία και μια μερική άποψη γύρω από την κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν κατάφερε να αναγνωρίσει τις ιδιαιτερότητες των προσφύγων κι επομένως ούτε τις ανάγκες τους.

Από την επίσημη ιστοριογραφία απουσίασε οποιαδήποτε αναφορά στα γεγονότα της Γενοκτονίας ή του προσφυγικού ρεύματος μέχρι το 1980, θέτοντας ακόμη κι επίσημα εμπόδια στις έρευνες, με πρόφαση τη διατήρηση ομαλών σχέσεων με την Τουρκία. Η αποξένωση των προσφύγων κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες της εγκατάστασής τους στην Ελλάδα οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στον φόβο του ελλαδικού πολιτικού συστήματος για την εξάπλωση του κομμουνισμού κι επηρέασε ιδιαίτερα τους Πόντιους της Σοβιετικής Ένωσης.

Η αντιμετώπισή τους από πλευράς των ντόπιων Ελλαδιτών υπήρξε ιδιαίτερα σκληρή. Προβλήματα οικονομικής (εκ νέου η τύχη των έρημων ιδιοκτησιών των Μουσουλμάνων, κυρίως της Μακεδονίας και της Κρήτης), ιδεολογικής (οι συντηρητικοί και φιλοβασιλικοί έβλεπαν στους πρόσφυγες ως τους πιστότερους ψηφοφόρους του Ελευθέριου Βενιζέλου) και πολιτισμικής φύσης (η ξεκάθαρη διάσταση εμπειριών, γλώσσας και εθίμων) προκάλεσαν πολλά επεισόδια, κατά τα οποία οι πρόσφυγες σε ολόκληρη την Ελλάδα έγιναν θύματα ρατσιστικών και εγκληματικών ενεργειών. Πυρπολήσεις συνοικιών, δια της βίας εξώσεις από σπίτια και αποκλεισμός από τις οικονομικές δραστηριότητες χαρακτήρισαν την πρώτη δεκαετία. Ο ελλαδικός ρατσισμός συνεχίστηκε να εκφράζεται διαμέσου των περίφημων ανεκδότων γελοιοποίησης των Ποντίων.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πόντιοι στην Αντίσταση και τον Εμφύλιο

Πολλοί εμπειροπόλεμοι αντάρτες από την ποντιακή αντίσταση εναντίον των άτακτων τουρκικών και κουρδικών στρατευμάτων και συμμοριών πριν την ανταλλαγή κατέφυγαν στην Ελλάδα και επανενεργοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφυλίου. Τουρκόφωνοι και ελληνόφωνοι οπλαρχηγοί από τον δυτικό Πόντο συμμετείχαν αρχικά στην αντίσταση εναντίον των βουλγαρικών στρατευμάτων κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Δυτικής Θράκης μεταξύ 1941 και 1944. Τέτοιοι υπήρξαν ο Θεόδωρος Τσακιρίδης, ο Κωνσταντίνος Βασιλειάδης από το Καρακιόλ της Σαμψούντας και ο Αντώνης Φωστερίδης (γνωστός ως Αντών-Τσαούς) από την Ηράκλεια Πάφρας, και οι τρεις σημαντικά μέλη των Εθνικιστικών Ανταρτικών Ομάδων ενώ από την άλλη πλευρά, μέλη του ΕΛΑΣ αποτέλεσαν αριστεροί οπλαρχηγοί όπως ο Γιώργος Ερυθριάδης (Κρώμη 1910 - Κρήτη 1963). Οι εχθροπραξίες μεταξύ των αντίπαλων ιδεολογικά ελληνικών ενόπλων ανταρτικών σωμάτων, όπου συμμετείχαν οι πόντιοι αντάρτες, ξεκίνησαν πριν από το τέλος της Κατοχής και συνεχίστηκαν κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου. Ο Θωμάς Πεχλιβανίδης, επικεφαλής του αρχηγείου του Τσαλ Νταγ των ΕΑΟ (Εθνικαί Αντικομμουνιστικαί Ομάδες), σε μία από αυτές τις εχθροπραξίες κατά την περίοδο αυτή, κάηκε ζωντανός από μέλη του ΕΛΑΣ.

Πόντιοι δωσίλογοι στην Κατοχή

Υπήρξαν περιπτώσεις Ποντίων που συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς Ναζί κατά την Κατοχή, όπως ο Γεώργιος Σπυρίδης (1897-1950), συνεργάτης των Ναζιστών στα χρόνια της Κατοχής , και αρχηγός του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος Μακεδονίας-Θράκης και ο Κύρος Γραμματικόπουλος, επίσης συνεργάτης των Ναζί , του οποίου μάλιστα ο πατέρας επί Κατοχής είχε τοποθετηθεί μεσεγγυούχος εβραϊκού καταστήματος. Μετά την ήττα της Γερμανίας, όσοι συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς στη διάρκεια της Κατοχής κατέφυγαν στη Γερμανία. Ο Κωνσταντίνος Γ. Παπαδόπουλος χρημάτισε επικεφαλής των δωσιλογικών τμημάτων του ΕΕΣ που εκτελούσαν έλληνες χωρικούς και διεξήγαγε κοινές επιχειρήσεις με τους Γερμανούς. Ο Κυριάκος Παπαδόπουλος, με το ψευδώνυμο Κισά Μπατζάκ, ήταν τουρκόφωνος Πόντιος οπλαρχηγός, δωσίλογος και ηγέτης ένοπλου ναζιστικού τμήματος στη περιοχή της Μακεδονίας, ο οποίος τελικά αυτοκτόνησε τον Νοέμβριο του 1944, προκειμένου να μην πέσει στα χέρια του ΕΛΑΣ.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι Έλληνες της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και της Σοβιετικής Ένωσης

Ο ελληνισμός της Ρωσικής Αυτοκρατορίας πριν από τον ρωσικό Εμφύλιο Πόλεμο περιελάμβανε κυρίως τις ελληνικές κοινότητες της Μαριούπολης (που μιλούσαν μια διακριτή από τις λοιπές ποντιακές διάλεκτο) και τις ποντιακές κοινότητες της Γεωργίας και του Καυκάσου που είχαν διαμορφωθεί από τα μέσα του 19ου αιώνα με τη μετανάστευση ατόμων από τον κατεξοχήν Πόντο. Στις κοινότητες αυτές ήρθαν να προστεθούν οι Πόντιοι που ακολούθησαν τον ρωσικό στρατό κατά την υποχώρησή του από την Οθωμανική Αυτοκρατορία μεταξύ 1915-18, που προέρχονταν κυρίως από την επαρχία του Καρς, και αυτοί που μετά την ανταλλαγή προτίμησαν να εγκατασταθούν στις ποντιακές παροικίες των βόρειων ακτών της Μαύρης Θάλασσας.

Οι εσωτερικές διαφοροποιήσεις επομένως των Ποντίων βασίστηκαν στον χρόνο εγκατάστασής τους, στην περιοχή προέλευσης και στην οικονομική τους κατάσταση, που υπήρξε καταλύτης και για την ιδεολογική και πολιτική τους τοποθέτηση. Έτσι ομάδες όπως οι Πόντιοι του Καρς ή οι εγκατεστημένοι για πολλά χρόνια στη Ρωσία, στην πλειοψηφία τους αγρότες, υιοθέτησαν τα σοβιετικά ιδεώδη και την ιδέα της εκπαίδευσής τους στη μητρική τους ποντιακή γλώσσα ή τη μαριουπολιτική για τους Έλληνες της Αζοφικής. Αντίθετα, η πλειοψηφία των προσφύγων από τον Μικρασιατικό Πόντο υποστήριξαν εξαρχής την υιοθέτηση της δημοτικής και επιδίωκαν την φυγή τους προς την Ελλάδα.

Η διαμάχη για το γλωσσικό ζήτημα των Ποντίων και των Μαριουπολιτών φάνηκε να επιλύεται εν τέλει στις 21 Απριλίου 1934, όταν κατά την 1η Πανενωσιακή Ελληνική Σύσκεψη στη Μόσχα αποφασίστηκε η υιοθέτηση της δημοτικής ως επίσημης φιλολογικής γλώσσας των Ελλήνων της Σοβιετικής Ένωσης. Οι προσπάθειες των Ποντίων διανοουμένων να επισημοποιήσουν την ποντιακή γλώσσα με την υιοθέτηση απλοποιημένου αλφαβήτου και με βάση τη γραμματική του Κώστα Τοπχαρά (το γένος Κανονίδη) είχε αποτύχει.

Ο σοβιετικός ελληνισμός, και κυρίως ο πυρήνας των ποντιόφωνων που είχαν εγκατασταθεί στη Σοβιετική Ένωση πριν από την Γενοκτονία και τον Α΄ Παγκόσμιο, κατάφερε να δημιουργήσει ένα σε μεγάλο βαθμό αυτόνομο από το ελληνικό κράτος πολιτισμό.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι καλλιτεχνικές και λογοτεχνικές του ανησυχίες εκφράστηκαν μέσα από ποικίλα έργα που συνέπλεαν στην συντριπτική τους πλειοψηφία με τη στρατευμένη τέχνη που επέβαλε ο σταλινισμός. Πολιτικά, δημιουργήθηκαν τέσσερις ελληνικές σοβιετικές αυτόνομες περιοχές. Οι τρεις εντοπίζονταν στη νότια Ουκρανία, στη Μαριούπολη και το Ντονιέτσκ, ενώ η τέταρτη και σημαντικότερη (η λεγόμενη «Ελληνική Περιοχή» ενταγμένη στην περιφέρεια Μαύρης Θάλασσας) είχε ως κέντρο της την νοτιορωσική κωμόπολη Κριμσκ. Οι κύριες περιοχές διαμονής των Ελλήνων, σύμφωνα με απογραφή πληθυσμού του 1989, ήταν: Γεωργία (πάνω από 100 χιλιάδες), όπου πολύ σημαντική και πολυπληθής ήταν η διασπορά στο Σουχούμι της Αμπχαζίας, Ουκρανία (πάνω από 98 χιλιάδες), Ρωσία (πάνω από 91 χιλιάδες), Καζακστάν (πάνω από 46 χιλιάδες) με συνολικό πληθυσμό στην ΕΣΣΔ πάνω από 358 χιλιάδες.

Οι διώξεις και η διαφυγή στην Ελλάδα - Ελληνική επιχείρηση της Εν Κα Βε Ντε

Το σταλινικό καθεστώς ξεκίνησε εκτεταμένες διώξεις εις βάρος των εθνικών μειονοτήτων και των πολιτικών αντιπάλων του το 1934. Από τα τέλη του 1937, οι ελληνικές ελίτ εξοντώθηκαν, ενώ οι τέως αυτόνομες ελληνικές περιοχές απογυμνώθηκαν σχεδόν απόλυτα από το ελληνικό στοιχείο με το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων τους να δολοφονείται ή να στέλνεται είτε σε στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Σιβηρία είτε μετέπειτα στις στέπες της Κεντρικής Ασίας με σκοπό να χρησιμοποιηθούν για τη γεωργική και δομική βελτίωση των ερήμων του Καζακστάν και του Τατζικιστάν. Αυτές οι διώξεις σταμάτησαν μόνο στα τέλη του 1949, με τη μερική επιστροφή των επιζησάντων στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας. Εν τω μεταξύ, πλήθος Ελλήνων σοβιετικών πολιτών είχε συμμετάσχει στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, το μεγαλύτερο μέρος από το σχεδόν μισό εκατομμύριο Ελληνοπόντιων και Μαριανουπολιτών της Σοβιετικής Ένωσης κατέφυγε στην Ελλάδα. Η κατάσταση για αυτούς υπήρξε ακόμη δυσχερέστερη, καθώς με την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα περιθωριοποιήθηκαν κοινωνικά με τον αντιποντιακό ρατσισμό να ανθίζει εκ νέου. Το αδόκιμο εθνικό επίθετο «ρωσοπόντιος» είναι δείγμα της απαξιωτικής και απορριπτικής στάσης των Ελλαδιτών μπροστά στους νεοαφιχθέντες, που υιοθετήθηκε και από απογόνους των πόντιων και μικρασιατών προσφύγων του 1922.

Το κλίμα δυσχέραινε η απουσία κρατικού σχεδίου αντιμετώπισης της προσφυγικής κρίσης, ακόμη και γνώσης του ζητήματος, που έγινε εμφανής με την αδράνεια της Ελληνικής Δημοκρατίας

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

κατά τη διάρκεια του πολέμου της Αμπχαζίας.

Η άγνοια της ταυτότητας και της ιστορίας των νέων προσφύγων από μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας και οι προσπάθειες για κομματική εκμετάλλευσή τους επέφερε την άρνηση της ελληνικότητάς τους και έκανε ακόμη δυσκολότερη την ένταξή τους στο νεοελληνικό κράτος

Οι Πόντιοι έχουν μια πλούσια ιστορία, και σήμερα κοιτώντας πίσω στον χρόνο, νιώθουν περήφανοι: περήφανοι για το όνομά τους , περήφανοι για την καταγωγή τους . Παρ 'όσα έχουν συμβεί στους Ποντίους , διατηρούν την ταυτότητά τους, τηρώντας κάθε παράδοση, κάθε έθιμο και διδάσκοντας την ιστορία τους σε όλο τον κόσμο .

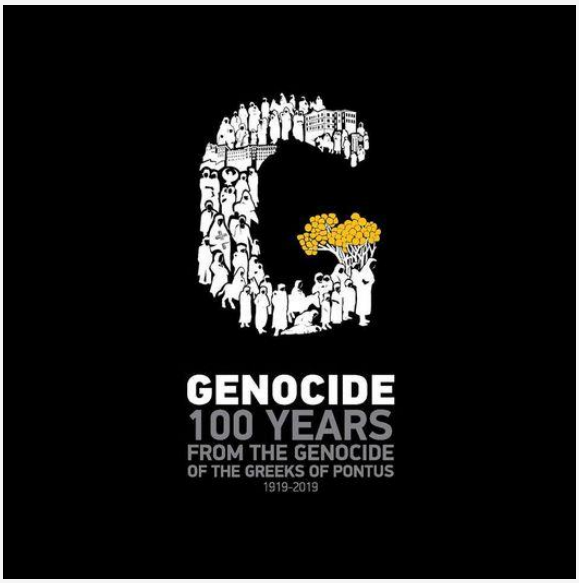

Πηγή:
https://el.wikipedia.org/wiki/Πόντιοι

Από τον Χρήστο Χορτικίδη

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΠΟΝΤΙΩΝ ΚΥΡΙΩΝ

Με αφορμή το αφιέρωμα στον ποντιακό ελληνισμό είχαμε την ευκαιρία να πάρουμε συνέντευξη από την πρόεδρο ενός ξεχωριστού γυναικείου σωματείου, της Μέριμνας Ποντίων Κυριών. Η Μέριμνα ιδρύθηκε το 1904 στην Τραπεζούντα του Πόντου από μεγαλοαστές κυρίες με σκοπό «την παροχή εργασίας ραπτικής και εργοχείρων εις άπορα ομοεθνή κοράσια». Η Μέριμνα μετά τον ξεριζωμό επανιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1923. Πριν την ίδρυση της Μέριμνας στη Θεσσαλονίκη, τα κεντήματα ήταν άσπρα, μετά όμως την εγκατάσταση στη Θεσσαλονίκη παρατηρούνται και πολύχρωμα μοτίβα. Αυτά τα περίφημα εργόχειρα μπορούμε να τα θαυμάσουμε στη μόνιμη μουσειακή έκθεση, με τίτλο «Κεντώντας τη μνήμη».

Πρέπει να αναφέρουμε ότι εκτός του Μουσείου, το Σωματείο έχει δημιουργήσει τον πρότυπο παιδικό σταθμό «Αργώ» και τον οίκο φιλοξενίας ηλικιωμένων «Διαμαντίδειος Στέγη».

Ας ακούσουμε την πρόεδρο της Μέριμνας κ. Ανατολή Δημητριάδου :

<u>1η Ερώτηση</u> Ποιο από τα εκθέματα του μουσείου έχει για εσάς τη μεγαλύτερη συναισθηματική αξία ;

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Είναι εξαιρετικά δύσκολο να επιλέξω κάποιο έκθεμα. Είχα την τύχη να συναναστραφώ τις κατόχους κάποιων από αυτάκι έτσι να μετέλθω της ιστορίας που μεταφέρει κάθε αντικείμενο. Της ιδιαίτερης θέσης και του ρόλου που υπηρέτησε, στη διαδρομή του στο χρόνο. Στο πέρασμά του από γενιά σε γενιά, στην οικογένεια στην οποία βρίσκονταν και αποτέλεσε σημείο αναφοράς είτε ως χρηστικό είτε ως διακοσμητικό αντικείμενο.

Όπως λοιπόν καταλαβαίνετε, είναι εξαιρετικά δύσκολο για μένα να επιλέξω ένα έκθεμα. Για όλες εμάς όμως, τις κυρίες της Μέριμνας, "το Κειμήλιο" είναι η ναυαρχίδα μας.

Πρόκειται για ένα εργόχειρο μοναδικής τεχνικής, με υπέροχες βελονιές και εξαιρετικό συνδυασμό χρωμάτων. Είναι ένα εργόχειρο που κατορθώνει να «κεντήσει» τη μνήμη του επισκέπτη και να τον μυήσει έντεχνα στο πνεύμα του χώρου μας.

<u>2η Ερώτηση</u> Πώς νιώθετε που χάρη σε εσάς η ιστορία του κεντήματος μεταφέρεται και σε μελλοντικές γενιές;

Είναι πραγματικά τιμητικός ο ρόλος που μας αποδίδετε. Μακάρι να μπορέσουμε να επιτελέσουμε το έργο αυτό, που σας διαβεβαιώ, δεν είναι καθόλου εύκολο.

Αναλογιστείτε, πως μπορεί σήμερα να ενταχθεί η ενασχόληση με το κέντημα, στο καθημερινό πρόγραμμα του μέσου ανθρώπου. Καλό βέβαια θα ήταν να το αντιμετωπίσουμε ως μία ψυχοθεραπευτική διαδικασία, που έχει ένα εξαιρετικά καλαίσθητο αποτέλεσμα, συνδυάζοντας έτσι το τερπνόν μετά του ωφελίμου. Έχουμε όμως επικεντρωθεί στην αναβίωση της όντως ενδιαφέρουσας αυτής τέχνης και πολύ σύντομα ελπίζουμε να σας αιφνιδιάσουμε ευχάριστα με τη δράση μας σ' αυτή την κατεύθυνση.

<u>3η Ερώτηση</u> Ποια είναι κατά τη γνώμη σας η πιο ένδοξη στιγμή του ποντιακού πολιτισμού στην ιστορία;

Όπως γνωρίζετε, η μακραίωνη ιστορία των προγόνων μας βρίθει τέτοιων στιγμών, τόσο στην ιστορική μας πατρίδα στον Εύξεινο Πόντο, όσο και στην πορεία που έχουμε διαδραματίσει από την εγκατάστασή μας στην Ελλάδα, εκατό χρόνια τώρα.

Κορυφαία στιγμή στην ιστορία του Πόντου, θεωρώ την ίδρυση του Φροντιστηρίου της Τραπεζούντας από τον λόγιο του Πόντου Σεβαστό Κυμινήτη το 1683.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Στεγάστηκε το 1902 στο επιβλητικό κτήριο που κοσμεί έως σήμερα την Τραπεζούντα. Στη συνέχεια η ίδρυση της Μέριμνας το 1904 που επιτέλεσε στα δέκα οκτώ χρόνια της πορείας της στην ιστορική μας πατρίδα, πραγματικά ουσιαστικό έργο.

4η Ερώτηση Πώς νιώθετε που είστε μέρος αυτής της σπουδαίας για την ιστορία κοινότητας;

Περήφανη. Ιδιαίτερα περήφανη. Για τους προγόνους μου, για όλους αυτούς τους ανθρώπους που συνετέλεσαν στη δημιουργία αυτού του θαύματος.

Το να διασκορπιστεί αυτό το κομμάτι του ελληνισμού στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και να συνεχίζει έως σήμερα να διατηρεί τη γλώσσα, τα έθιμα και τις παραδόσεις του, δεν θα το χαρακτηρίζατε ως θαύμα;

5η Ερώτηση Έχετε ακούσει μαρτυρίες που αφορούν συγκεκριμένα στη Γενοκτονία του Πόντου;

Πολλές και καθοριστικές για τη διαμόρφωση της ιστορικής μας μνήμης, που απαιτεί σοβαρότητα, υπεύθυνη προσέγγιση και ορθή εκτίμηση των πηγών.

6η Ερώτηση Τι θα λέγατε στους νέους/-έες σήμερα για τον Πόντο;

Δεν θα τους/τις έλεγα. Θα τους/τις έδειχνα. Θα τους/τις οδηγούσα στο Μουσείο μας και θα τους/τις έλεγα να αφήσουν στην είσοδό του όλες τις σκέψεις τους/τις. Στη συνέχεια να περιηγηθούν στο χώρο, και ν' αφήσουν τη σκέψη να ταξιδέψει στο χρόνο.

Στο τέλος αυτής της διαδρομής νομίζω ότι θα έχουν να μου πουν περισσότερα απ' αυτά που θα έχω εγώ να τους πω.

7η Ερώτηση Πιστεύετε ότι η ιστορία του Πόντου είναι υποβαθμισμένη σε σχέση με την ιστορία άλλων περιοχών στον ελλαδικό χώρο;

Προφανώς εννοείτε το αν δεν τυγχάνει της ανάλογης αντιμετώπισης. Παρατηρείται αυτό στο παρελθόν. Σήμερα όμως σε πολύ μικρότερο βαθμό. Πλειάδα άξιων ερευνητών, όχι μόνο ποντιακής καταγωγής, έχουν να παρουσιάσουν εμπεριστατωμένες μελέτες, ιστορικά ακριβείς και με την αντικειμενικότητα και ακεραιότητα που διασφαλίζει η απόσταση του χρόνου. Υπάρχει όμως ακόμα πολύ χώρος για την ιστορική έρευνα, και ιδίως για την ιστορία των γυναικών που παρατηρείται ότι δεν έχει αναδειχθεί στο βαθμό που θα έπρεπε.

Μέριμνα Ποντίων Κυριών
Κεντώντας τη Μνήμη

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

8η Ερώτηση Πιστεύετε ότι χάρη στο μουσείο θα συνεχίσουν και άλλες γενιές την τεχνική του κεντήματος;

Ο τίτλος του Μουσείου μας είναι «Κεντώντας τη μνήμη». Όπως σας προανέφερα η επίσκεψη σ' αυτό, ξυπνά μνήμες, ενεργοποιεί γενικότερα το θυμικό μας και κάποιοι/κάποιες επισκέπτες/επικέπτριες θεωρώ ότι βρίσκουν μία εύγλωττη αφορμή, να εξωτερικεύσουν δημιουργικά εσωτερικές τους ανησυχίες. Γιατί το κέντημα είναι μορφή τέχνης και η τέχνη είναι εν πολλοίς έκφραση.

Από τη Μαρία Κυριαζίδου και τη Μαρία Μωυσίδου

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Παίρνει μια νοικοκυρά τον πόντιο ηλεκτρολόγο στο τηλέφωνο: «Ναι, γεια σας! Έχει χαλάσει το κουδούνι του σπιτιού μου και δεν λειτουργεί.» Απαντάει ο πόντιος ηλεκτρολόγος: «Πείτε μου οδό και σε μία ώρα είμαι εκεί.» Δίνει η νοικοκυρά τη διεύθυνση. Μετά από τρεις ώρες περίπου, ξαναπαίρνει τηλέφωνο η νοικοκυρά γιατί δεν είχε έρθει ακόμα ο πόντιος ηλεκτρολόγος και ρωτάει: «Ναι, γεια σας τελικά δεν θα έρθετε;». Και απαντάει ο πόντιος ηλεκτρολόγος: «Μα με κοροϊδεύετε; Εγώ ήρθα και χτυπούσα για μια ώρα το κουδούνι και κανείς δεν μου άνοιγε….»

Ο Γιωρίκας και ο Κωστίκας κάνουν βόλτα σε ένα πάρκο και κάθονται σε ένα παγκάκι. Εκεί δίπλα είναι ένα μεγάλο δέντρο και το κοιτάνε. Προσπαθούν να μαντέψουν το ύψος του. Εκείνη την ώρα περνάει ένας άλλος Πόντιος με το αμάξι και τους ρωτάει τι συμβαίνει. Του λένε ότι προσπαθούν να βρουν το ύψος του δέντρου. Τότε ο Πόντιος βγάζει από το αμάξι του κάτι εργαλεία και κόβει το δέντρο από τη ρίζα. Καθώς το δέντρο είναι πεσμένο στο έδαφος, βγάζει το μέτρο του και το μετράει. «Επτά μέτρα και σαράντα εκατοστά» τους λέει ικανοποιημένος. Και μπαίνει στο αμάξι και φεύγει. Ο Γιωρίκας βάζει τα γέλια και ο Κωστίκας τον ρωτάει γιατί γελάει. Και ο Γιωρίκας απαντάει: « Ο παλαλόν δεν έκανε σωστά τη δουλειά του. Τον είπαμε να μετρήσει το ύψος και αυτός μέτρησε το μήκος!»

Από τον Αθανάσιο Γιορανίδη

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΚΟΥΙΖ ΓΝΩΣΕΩΝ
ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΨΑΞΕΤΕ

1) Υπήρξε ποτέ ο Πόντος ανεξάρτητο κράτος, έστω και de facto?

Α. Ναι Β. Όχι

2) Ποια ήταν η μεγαλύτερη πόλη του Πόντου;

Α) Σαμψούντα Β) Καρς Γ) Τραπεζούντα Δ) Αμάσεια Ε) Συμφερόπολη

3) Ποια από τις παρακάτω τοποθεσίες του Πόντου δεν είναι πόλη;

Α) Ματσούκα Β) Σινώπη Γ) Καρς

4) Ποιο από τα παρακάτω μέρη είναι πιο κοντά στην περιοχή του Πόντου;

Α) Καισάρεια Β) Καππαδοκία Γ) Ικόνιο Δ) Κερτς

5) Το Μπατούμι σε ποια χώρα ανήκει σήμερα;

Α) Ρωσία Β) Γεωργία Γ) Αμπχαζία Δ) Τουρκία Ε) Οσετία Ζ)Αζερμπαϊτζάν

6) Αντιστοίχηση:

1914	Μικρασιατική Καταστροφή
1923	Έναρξη Γενοκτονίας
1922	Συνθήκη Λωζάνης
1923	Υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών

7) Τα ποντιακά επώνυμα παίρνουν κατάληξη -ιάδης.

Α) Σωστό Β) Λάθος

8) Το κεφάλι του αετού στη σημαία του Πόντου κοιτάει:

Α) Δεξιά Β) Αριστερά

9) Είναι δικέφαλος ο ποντιακός αετός;

Α) Ναι Β) Όχι

10) Μια γνωστή πόλη του Πόντου είναι η Σουμελά

Α) Σωστό Β) Λάθος

11) Ο χαρακτηρισμός "Εύξεινος" για τον Πόντο είναι κυριολεκτικός

Α) Ναι Β) Όχι

12) Ο χαρακτηρισμός "ρωσοπόντιος" έχει ιστορική βάση

Α) Ναι Β) Όχι

13) Πόντος σημαίνει

Α) Χώμα Β) Χώρα Γ) Λίμνη Δ) Κορυφή Δ) Θάλασσα

14) Ο Πόντος έχει ψηλά βουνά

Α) Σωστό Β) Λάθος

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
13ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1 Α
2 Γ
3 Α
4 Β
5 Β
6 14 Γενοκτονία 22 Καταστροφή 23
Συνθήκη και Ανταλλαγή
7 Α
8 Β
9 Β
10 Β
11 Β
12 Α
13 Δ
14 Α

Από τον Χρήστο Καραγιάννη

"ΤΟ ΑΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΤΟ"

13ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης

Σχολικό έτος 2021-22